

NOTATKA

o dokumentach przygotowanych na naradę DKP w Pradze

W wyniku narady DKP państw UW w Pradze /4 - 5 stycznia 1983 r./ mają być ogłoszone 2 dokumenty: deklaracja polityczna państw-stron UW i komunikat z posiedzenia DKP. Prace nad tymi tekstami trwały w Pradze na szczecblu ekspertów od 16 do 28 grudnia 1982 r. i na szczecblu wiceministrów spraw zagranicznych od 29 grudnia 1982 do 3 stycznia 1983 r.

1. Deklaracja zawiera ocenę sytuacji międzynarodowej, formułuje alternatywę jej rozwoju wobec groźby wojny nuklearnej oraz wysuwa propozycję zawarcia układu o wzajemnym niestosowaniu siły militarnej i utrzymywaniu pokojowych stosunków między państwami UW i NATO.

Ocena sytuacji międzynarodowej zawarta w tekście deklaracji uległa zaostrzeniu w porównaniu do projektu wyjściowego Czechosłowacji, głównie przez bardziej konkretne wskazanie na źródła polityki konfrontacji i wyścigu zbrojeń /USA, inne państwa NATO, imperialistyczne kompleksy wojskowo-przemysłowe/. Zgodnie z sugestią Węgier zredukowano natomiast odniesienia do bezpośredniej groźby wybuchu wojny, aby uniknąć katastroficznego wydźwięku dokumentu.

Idea alternatywnego w stosunku do polityki NATO programu rozwoju sytuacji międzynarodowej opiera się na założeniu, że chociaż świat znalazł się w niebezpiecznym punkcie, to jeszcze nie jest za późno na zahamowanie wyścigu zbrojeń i konfrontacyjnego biegu wydarzeń, w tym zapobieżenie rozmieszczeniu amerykańskich rakiet średniego zasięgu w Europie i w rezultacie utrzymanie polityki odprężenia. Przy odmiennym w trakcie negocjacji stanowisku Rumunii, przeważał pogląd, że odprężenie nie

uległo całkowitej likwidacji, a jego struktury mogą przetrwać mimo obecnych napięć.

Kluczową sprawą w deklaracji jest projekt układu o nie-stosowaniu siły. Jest to bardziej skonkretyzowana propozycja wcześniej wysuwanych w ramach UW idei. W stosunku do pierwotnego projektu deklaracji stonowany został aspekt blokowości układu przez nadanie mu bardziej otwartego charakteru oraz ponowienie gotowości rozwiązania bloków, a w pierwszej kolejności ich struktur wojskowych. Działania zmierzające do realizacji układu mają się stać osią politycznej i dyplomatycznej działalności państw UW na najbliższe lata.

W części ideologicznej dokumentu na uwagę zasługuje postulat UW wyraźnego rozgraniczenia płaszczyzny ideologicznej od sfery stosunków międzypaństwowych.

2. Projekt deklaracji przedstawiony przez gospodarzy narady zawierał akapit dotyczący spraw Polski. W stosunku do pierwszej wersji przedstawiliśmy nasz, zmodyfikowany tekst, zaakceptowany przez kierownictwo. W wyniku dwustronnych konsultacji, które prowadziliśmy w celu uniknięcia dyskusji plenarnej, nasza propozycja została przyjęta, jak również wyrażono aprobatę na umieszczenie jej w końcowej a nie początkowej części rozdziału dot. Europy /str. 17/. Delegacja Rumunii podjęła próbę sformułowania stanowiska, że stanowcza odprawa na ingerencję w wewnętrzne sprawy naszego kraju jest wyłącznie sprawą Polski, a nie bratnich państw socjalistycznych, na co nie wyraziliśmy zgody.

Z naszej inicjatywy do pierwotnego projektu deklaracji wprowadzono szereg nowych elementów, a wśród nich: sprawę przestrzegania układów i porozumień określających terytorialno-polityczne realia współczesnej Europy, podkreślenie zdecydowania dalszego umacniania jedności państw socjalistycznych, potrzebę

środków budowy zaufania w stosunkach ekonomicznych, potępienie agresywnych, niebezpiecznych dla pokoju doktryn militarnych, rozszerzenie możliwości tworzenia stref bezatomowych na inne poza Bałkany i Europę Pn. rejony Europy.

Podjęliśmy także wysiłki zmierzające do wyraźnego określenia odpowiedzialności państw zachodnioeuropejskich, a zwłaszcza RFN, za skutki udostępnienia przez nie swoich terytoriów dla rozmieszczenia nowych amerykańskich rakiet. Ta nasza propozycja spotkała się ze stanowczym sprzeciwem delegacji rumuńskiej. W wyniku intensywnych negocjacji w tekście zamieszczono formułę pośrednio obarczającą w tym kontekście państwa zachodnioeuropejskie odpowiedzialnością za pogorszenie atmosfery politycznej, a także stosunków międzypaństwowych./str. 12/.

3. Największą trudność w uzgodnieniu tekstu wywołała propozycja Rumunii umieszczenia w deklaracji fragmentu dot. jednostronnego zamrożenia budżetów wojskowych na poziomie 1983 r. i zaproponowania NATO podjęcia "niezwłocznych i bezpośrednich rokowań" w/s wzajemnej redukcji wydatków wojskowych do 1985 r. o 20% w porównaniu z 1982 r. Rumuni uzasadniali swoje stanowisko dążeniem do wzbogacenia zawartego w deklaracji programu politycznego UW. Na pewnym etapie uzupełnili je propozycją powołania "specjalnej komisji państw UW ds ograniczenia wyścigu zbrojeń i przejścia do rozbrojenia, a także ds prowadzenia bezpośrednich rokowań z państwami NATO".

Propozycja rumuńska spowodowała kilkudniowy impas w obradach. ZSRR, Polska i inne państwa odrzuciły ją argumentując, że taki jednostronny krok prowadziłby do osłabienia UW, nie miałby szans na wzajemność wobec znanych uchwał NATO o zwiększeniu wydatków wojskowych i mógłby jedynie ułatwić NATO uzyskanie

przewagi nad UW. Zarzuciły także Rumunii, że zgłaszając późno i niespodziewanie oraz ultymatywnie prezentując propozycję, skomplikowała w bezprecedensowy sposób przygotowania do DKP. Państwa te gotowe były przyjąć ogólną formułę na rzecz wzajemnego zamrożenia i redukcji wydatków wojskowych, bez jednostronnego odniesienia do UW i bez precyzowania rozmiarów redukcji.

Przez kilka dni delegacja ZSRR odrzucała również gotowość oferty negocjacji z NATO w tej sprawie, ale ostatniego dnia zgodziła się pod warunkiem, że Rumunia wycofa propozycję powołania specjalnej komisji państw UW ds. rozbrojenia. Dwustronnie towarzysze radzieccy poinformowali nas, że przyjęcie tego oznaczałoby danie Rumunii prawa kontrolowania rozmów genewskich ZSRR-USA w/s broni jądrowych - strategicznych i europejskich.

W wyniku intensywnych rozmów wielostronnych i dwustronnych, w tym szczególnie radziecko-rumuńskich, problem wydatków wojskowych został rozwiązany krótko przed przyjazdem delegacji na DKP. W deklaracji umieszczono kompromisową formułę ogólną, zawierającą ofertę negocjacji z NATO, ale nie przewidującą powołania specjalnej komisji UW /str. 10/.

Pozostałe najdłużej dyskutowane problemy, chociaż ważne, nie miały tego stopnia trudności, co wyż. wym. Oceniamy, że Rumuni długo blokowali ich rozwiązanie raczej ze względów taktycznych, czyniąc iunctim ze sprawą wydatków wojskowych. Do tej grupy należały 3 zagadnienia:

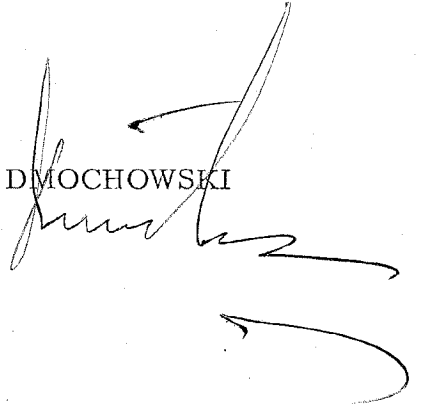
Pierwsze - to zapowiedź, że rozmieszczenie nowych rakiet USA w Europie Zach. postawi państwa UW przed koniecznością podjęcia odpowiednich kroków zapewniających ich bezpieczeństwo. Rumuni traktowali to jako pójdzie po NATO-wskiej linii konfrontacji. Zasługuje na uwagę ostrożne w tej sprawie stanowisko Węgier. W rezultacie dyskusji sprawę w deklaracji pominięto.

Drugie - to propozycja utworzenia strefy bez broni chemicznej na terytoriach RFN, Beneluksu, PRL, NRD i CSRS. Rumuni postulowali usunięcie broni chemicznej z całej Europy, bez wyodrębniania Europy Środkowej. Przyjęto formułę ogólną /str. 13/.

Trzecie - to ilość wojsk ZSRR i USA, które miałyby być wycofane z Europy Środkowej. Rumuni proponowali odpowiednio 45 - 50 tys. i 25 - 30 tys., a pozostali uczestnicy - 20 tys. i 13 tys. /jak na rokowaniach wiedeńskich/. Po dłuższej dyskusji Rumuni cofnęli propozycję.

4. Załączone projekty deklaracji politycznej i komunikatu odpowiadają założeniom i celom naszej polityki zagranicznej. Proponuję ich przyjęcie.

M. DMOCHOWSKI

Otrzymują:

1. Tow. Wojciech JARUZELSKI
2. Tow. Józef CZYREK
3. Tow. Stefan OLSZOWSKI
4. Tow. Florian SIWICKI